

Powierzchnie trawiaste w architekturze ogrodów

Franciszek Gospodarczyk, Anna Popów-Nowicka

Lawn in Garden
Architecture

Trawniki są podstawowym elementem terenów zieleni i zajmują zależnie od rodzaju obiektu 40-70% ich powierzchni. Niemalże jest ich znaczenie w kształtowaniu korzystnych warunków wypoczynku w obrębie każdego zieleńca czy parku. Trawnik łączy wszystkie elementy architektury ogrodu, sprawia wrażenie ładnego przestrzennego i korzystnie wpływa na psychikę człowieka.

Trawnik jest najprostszym i najbardziej naturalnym pokryciem powierzchni gleby. Pokrycie takie jest bardzo potrzebne, zwłaszcza w warunkach miejskich i osiedlowych. Luźna i nie pokryta roślinnością powierzchnia ziemi, przede wszystkim na terenach zabudowanych, jest źródłem kurzu. Trawnik spełnia ważną funkcję estetyczną. Zakładanie i utrzymywanie trawników wymaga poznania podstawowych cech, które decydują o ich wartości i funkcjach. Uzyskanie tych cech jest istotą działalności związanej z zakładaniem i utrzymywaniem, czyli pielęgnacją trawników. Zakładając trawnik należy pamiętać, że nie można pozostawiać go swojemu losowi. Należy zdawać sobie sprawę, że aby mieć ładny trawnik potrzeba poza starannym założeniem, wykonywać regularne i zróżnicowane zabiegi pielęgnacyjne.

Jak każde dzieło rąk ludzkich, tak i trawnik, który ma pełnić określone funkcje, wymaga pewnych zabiegów, aby był w odpowiednim stanie. Zabiegi te nazywane są potocznie pielęgnacją, ponieważ trawnik jest

zbiorem żywych roślin i tak, jak każdemu żywemu organizmowi, należy mu się opieka. Piękny wygląd trawnika jest wynikiem wieloletniej, ciężkiej, żmudnej pracy.

Rzecz jasna, jeśli mamy mało czasu i bardzo napięty rozkład codziennych zajęć lub jeśli nie mamy ochoty spędzać wolnych chwil na pracach w ogrodzie, nie stanie się nic strasznego. Odbije się to jedynie na wyglądzie naszego trawnika. W takim przypadku najlepiej powierzyć opiekę nad trawnikiem firmie specjalizującej się w tego rodzaju usługach.

Pielęgnacja trawnika nie polega jedynie na koszeniu. Kosząc, skracają się liście i źdźbła, a odcięte części należy zebrać i przeznaczyć na kompost. Jeśli kosimy trawnik zbyt często, gleba zostaje zubożona w składniki pokarmowe, należy więc częściej stosować nawożenie. Jeżeli nie chcemy, aby na trawniku rosły jakiegokolwiek rośliny dwuliścienne (chwasty), należy wybrać jakiś sposób pozbywania się ich.

Na często koszonym i intensywnie wydeptanym trawniku powinno się glebę spulchnić i przewietrzyć. Do najczęściej spotykanych trawników znajdujących się w pobliżu siedzib, służących różnym rywkom, należą trawniki rekreacyjne. Zakładając trawnik rekreacyjny należy dobrać odpowiedni gatunek traw. Najwygodniejsze w użyciu są gotowe mieszanki nasion, paczkowane „na miarę” ogrodu. Rzadziej mieszankę przygotowuje się indywidualnie.

Mieszankę należy dobierać w zależności od siedliska. Każde siedlisko ma swoje cechy i jest odpowiednie dla innych gatunków traw.

Mieszanka dla intensywnie uprawianego trawnika na stanowisku zacienionym: 30% kostrzewy czerwonej rozłogowej, 20% kostrzewy czerwonej kępowej, 25% kostrzewy owczej, 20% wiechliny łąkowej, 5% mietlicy pospolitej.

Mieszanka dla trawnika rekreacyjnego: 40% wiechliny łąkowej, 20% kostrzewy czerwonej rozłogowej, 40% życicy trwałej.

Praktykom dobrze wiadomo, że trzy czwarte sukcesu w uprawie trawnika polega na starannym przygotowaniu gleby przed wysianiem nasion. Po wysiewie nasion, kiedy trawa zacznie rosnąć, niewiele już można zrobić, aby poprawić warunki glebowe, zmienić strukturę podłoża, jego pojemność wodną i skład. Najważniejsza dla trawnika jest wierzchnia warstwa gleby o grubości 15-20 cm. Na nią właśnie trzeba zwrócić szczególną uwagę przy przekopywaniu lub orce ziemi pod planowany trawnik. Bardzo ważne jest usunięcie wszystkich niepotrzebnych przedmiotów, jak np. duże kamienie, gruz, kawałki drewna, karpy drzew, a także wykopanie korzeni i kłaczy mniszka, dzikiego bzu, podbiału i ostu. Im staranniejsze wykonamy tę pracę, tym łatwiejsza będzie pielęgnacja trawnika.

Końcowym etapem przygotowania gleby pod trawnik, to wyrównanie powierzchni. Powierzchnia powinna

być gładka, równa – pozioma lub spadzista – zgodnie z ukształtowaniem terenu.

Jaka powinna być gleba, na której zakładamy trawnik?

Należy pamiętać, że trawniki są uprawami wieloletnimi, utrzymanymi na określonym podłożu kilka, a często nawet kilkanaście lat, dlatego szczególną uwagę należy zwracać na wybór i przygotowanie tego podłoża. Z punktu widzenia potrzeb roślin za najodpowiedniejsze uważa się takie gleby (lub tylko ich wierzchnią warstwę grubości 20-30 cm), w których przeważa frakcja piaskowa. Zawartość w glebie piasku, zależnie od innych czynników, np. przepuszczalności i wilgotności podłoża, powinna wynosić 60-80%, a części pyłowych i ilastych (gliny) 40-20%. Mieszaninę taką można modyfikować, głównie przez stosowanie różnych dodatków, materiałów organicznych, np. torf wysoki, gleba ogrodnicza (2-4 m³ na 100 m²).

Najprostszym i najtańszym sposobem tworzenia trawnika jest wysiew odpowiedniej mieszanki nasion. Można to zrobić samemu, zgodnie ze wskazówkami podanymi na opakowaniu lub zlecić pracę zawodowemu ogrodnikowi albo firmie ogrodniczej. Polecane są szczególnie dwa terminy wysiewu – wiosną: od połowy kwietnia do połowy maja (termin ten uważa się za bezpieczniejszy) lub pod koniec lata: od połowy sierpnia do połowy września

(termin ten może być ryzykowny). Ważne dla kiełkowania nasion są dwa czynniki, opady i temperatura gleby. Wysiew w niesprzyjających warunkach może powodować nierównomierność i przedłużanie się czasu wschodzenia, naraża część nasion skiełkowanych na zasuszenie, ułatwia wyjadanie przez ptactwo, itp.

Zazwyczaj jednym kilogramem nasion powinno się obsiać 30-40 m² powierzchni. Zmniejszenie, jak i zwiększenie wysiewu powoduje pewne konsekwencje. Zbyt mała obsada roślin na m² wpłynie na powolne zadarnianie się trawnika. Wolne miejsce jest szybko zajmowane przez chwasty. Zwiększenie wysiewu przyspiesza efekt naszej pracy, ale przekroczenie normy może spowodować, że duża liczba roślin nie jest w stanie utrzymać się przy życiu na małej powierzchni.

Jak często kosić trawnik?

Odpowiedź na to pytanie zależy od wielu czynników, np.: jakie stosujemy nawożenie, jak często podlewamy, jaka jest pora roku, jakie mamy wymagania co do wysokości darni? Nawożenie powoduje silniejszy wzrost roślin, co w konsekwencji wpływa na potrzebę częstego koszenia. Tempo wzrostu traw jest różne w ciągu okresu wegetacji. Wiosną i wczesną jesienią trawnik wymaga koszenia co najmniej raz w tygodniu. Podczas letnich upałów wzrost traw prawie się zatrzymuje ze względu na zbyt wysoką temperaturę, a późną

jesienią – niską temperaturę. Trawnik wymaga wtedy koszenia nie częściej niż co dwa, trzy tygodnie. Częstotliwość koszenia zależy także od wysianych gatunków i odmian traw w mieszance trawnikowej.

Na jaką wysokość kosić?

Najważniejsze jest przestrzeganie zasady: nie ścinamy jednorazowo więcej niż 1/3–1/2 rośliny. Nadmierne skracanie powoduje odstąpienie zacienionych części roślin, które w silnym słońcu ulegają uszkodzeniu. Trawnik przydomowy, utrzymywany na wysokości 4-5 cm, kosimy co 7 dni.

Trzeba sobie zdawać sprawę z tego, że trawnik należy kosić, podlewać i nawozić. Każdorazowe koszenie pozbawia trawę części liści, które one stara się odbudować. Dlatego musi mieć zapewnioną nieustanną dostawę składników mineralnych, by mieć ładny kolor, dobry wigor i tworzyć gęstą darni.

Prawidłowo nawożony trawnik ma zielony kolor, jest gęsty, posiada dobrą siłę wzrostu, nie jest opasowany przez chwasty. Na nowo zakładanych trawnikach pierwsze nawożenie można wykonać przed siewem traw w ilości 1/3 dawki rocznej (nawóz należy wymieszać z glebą na głębokość do 15 cm). Pozostałą część zastosować pogłównie po koszeniach pielęgnacyjnych trawnika, rozsiewając równomiernie w dawkach nie przekraczających 4 kg/100 m².

Trawa do swego wzrostu wymaga około szesnastu różnych minerałów – pierwiastków. Najlepszym nawozem jest Fructus lub Azofosca, Polifosca, Polimag, Terra Cottom. Na istniejących już trawnikach pierwsze nawożenie wykonujemy wczesną wiosną. Roczna dawka nawozów mineralnych powinna mieścić się w granicach 1,4–2,4 kg czystego N na 100 m², przy zachowaniu proporcji N P K jak 4 : 1 : 2. Ilość tę należy podzielić na 3-6 dawek. Powinno się przestrzegać następującej zasady stosowania azotu w sezonie: 60% marzec – maj, 30-40% czerwiec – sierpień, 0-10% listopad. Po wykonaniu nawożenia trawnik należy podlać.

Trawa dobrze rośnie, a trawnik jest trwały tylko wówczas, gdy otrzymuje wystarczającą ilość wody. W okresie wegetacyjnym trawnik potrzebuje około 400-600 mm wody opadowej. W okresie suszy należy trawnik podlewać codziennie dostarczając 2–3 litry wody na 1 m².

Ważnym zabiegiem korzystnie wpływającym na wzrost trawy i wygląd trawnika jest spulchnianie (aeracja), szczególnie trawników silnie wydeptanych. Zbita górna warstwa gleby traci porowatość, a powietrze nie może przedostać się w głąb podłoża. Dzięki spulchnieniu przyspieszeniu ulega rozkład materii organicznej, a woda i substancje odżywcze łatwiej docierają do korzeni. Spulchnianie dobrze jest wykonać jednocześnie ze skaryfikacją. Skaryfikacja polega na „czesaniu” trawnika

pionowo ustawionymi ostrzami lub specjalną maszyną, ręczną albo zaopatrzoną w silnik. Pozwala to usunąć filcowatą warstwę drobnych części skoszonej trawy, która pozostaje po koszeniu na powierzchni gleby. Skaryfikacja podobnie jak aeracja ułatwia dostęp powietrza do gleby, a ponieważ cięcie żdźbeł pobudza je do wzrostu, w wyniku czego trawnik się odmładza. Zabieg ten, dodatkowo, ogranicza rozwój chwastów rozetkowych. Spulchnianie i skaryfikację najlepiej wykonać wczesną wiosną lub pod koniec lata.

Zdjęcia wykonał autor.

Photographs by author.

Franciszek Gospodarczyk

Anna Popów-Nowicka

Instytut Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Institute of Landscape Architecture
Wrocław University of Environmental and Life Sciences

Literatura

1. Czarnecki Z., 2002, *Zmiany zadarnienia mieszanek trawiastych w okresie czteroletniego intensywnego użytkowania* [w:] *Przegląd naukowy*, Warszawa, Rocz. XI, Zesz. 1(24), s. 163-169.
2. Domański P., 1997, *Tereny trawiaste w Polsce – zainteresowanie społeczne, stan wiedzy i perspektywy*, Konferencja naukowa Taragra '97, Wrocław, s. 173-179.
3. Gospodarczyk F., Rutkowska E., Kulpeksza J., 2002, *Ocena składu*

botanicznego i zadarnienia boisk piłkarskich klasy okręgowej Wrocławia [w:] *Przegląd naukowy*, Warszawa, Roczn. XI, Zesz. 1(24), s. 143-157.

4. Hoogerkamp H., 1971, *Probleme bei Ansaaten an Strassenvanden, Rasen-Tur-Gazon*, Giessen, nr 3/1971, s. 85-86.

5. Prończuk S., 1997, *Typy i rodzaje trawników – zakładanie i pielęgnacja*, Konferencja naukowa Taragra'98, Wrocław, s. 57-58.

6. Rutkowska B., Pawluśkiewicz B., 1996, *Trawniki*, PWRiL, Warszawa, s. 1-99.

7. Wysocki C., 2002, *Główne przyczyny złego stanu trawników sportowych w Polsce*, Warszawa, Roczn. XI, Zesz. 1(24), s. 34-44.

Skwer w Hampton Court, Anglia

A square in Hampton Court, England

Tereny zadarnione na wystawie Buga 2001

Turfed areas at Buga exhibition, 2001

Tereny rekreacyjne, Poczdam 2003

Leisure areas, Potsdam, 2003